

Ámde hol van itt a garancia, hogy a közjegyző és helyettese csakugyan a napnak különböző szakában vagy órájában nem vesz fel egyszerre közjegyzői okiratot?

Erről a gyakorlat akkép gondoskodott, hogy a helyettesítés kezdetének s megszűntének óráját a közjegyző nem csak bejelenti a kamarának, hanem ő is, helyettese is a közjegyzői okmány záradékában kitünteti a befejezés s aláírás óráját, sőt percét is a kelet mellett, s minthogy a felek előtt ez is felolvastatik: kizártnak tartom a lehetőséget, hogy a közjegyző is, helyettese is — akár a székhelyen, akár a vidéken — egyszerre s ugyanazon időben vegyen fel közjegyzői okiratokat, a közjegyző pedig — a mi egyik alaptétel — a súlyos következmények tudatában bizonyára őrizkedni fog attól, hogy helyettesével egy és ugyanazon órában vegyen fel közjegyzői okiratokat.

Ez a gyakorlat teljesen megfelel az 1874. évi XXXV. tcz. 24. §. utolsó bekezdésének, mely szerint „míg a helyettesítés tart: az a közjegyző, aki helyettesítve van, nem végezhet közjegyzői teendőket“, de megfelel az 1886. évi VII. tcz. 9. §-nak is, mely szerint „ha a közjegyző bármi ok miatt (táhat nem csak távollét és betegség miatt) eljárni akadályozva van, s állandó helyettesel bír, — ez végezi a közjegyzői teendőket.“

Önként értetik, hogy ez a gyakorlat tisztán csak a közjegyzői okiratok felvételére vonatkozik, s nem egyszersmind a bírói megbízásokra, vagy egyéb irodai munkára, mert a törvény is, a második ministeri döntés is megengedi, hogy akkor, midőn a közjegyző vesz fel közokiratokat, a helyettes hagyatékot tárgyaljon, leltározást, árverést teljesítsen, s magán megbízásokat végezzen, — s megfordítva.

KÖZJEGYZŐK LAPJA

Szerkeszti SCHILLING RUDOLF, budapesti kir. közjegyző.

KIADJA A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Előfizetési ár: egész évre 5 frt, fél évre 3 frt.	Megjelenik havonként 2-szer	Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Váci-körút 19.
---	---------------------------------------	--

TARTALOM: Az örökösödési eljárás 1894. XVI. t.-cz. 55. §-hoz. — A közjegyzői levéltárak kiselejtezése; írta *Jakab Géza*, kir. közjegyző. — Egy kis védekezés. *J. G.* — A győri kir. táblának 6-ik számú döntvénye.

Az örökösödési eljárás (1894. XVI. t.-cz.) 55. §-hoz.

(Kisérlet a mintatár alkotásához.)

Az 55. §. a tárgyalásról rendelkezik és felsorolja a tárgyalás teendőit.

A végrehajtási rendeletek 69—72. §§. szabályokat foglalnak magokban a tárgyalási jegyzőkönyvre nézve, de mintát nem adnak. A 69. §. utasítást ad és pedig elég részletet, de 1—4 pontok alatt, a mi ott rendelve van, az mind csak a bevezetésre tartozik, magáról a tulajdonképpeni jegyzőkönyvről az 5. pontban csak annyi van írva, hogy a jegyzőkönyv tartalmazza a „tárgyalás menetének általános kitüntetését.“

Ugy gondolom, hogy a hagyaték tárgyalási jegyzőkönyv elég fontos okmány arra, hogy a felett eszmecserét folytassunk és a végén, ha lehet, megállapodjunk egy a legjobbnak tartott formában.

Mind a feleknek, mind a bíróságnak nagy könnyebbség lesz, ha mindig egyalaku és pedig a legjobb alaku jegyzőkönyvet kapja, a melyet megösmerve mindeniknél, ha keres valamit, úgy szólva, azonnal reá nyithat arra a fejezetre, a melyiket olvasni akar.

De a közjegyzőre is nagy könnyebbség, ha a keret mindig készen van és csak be kell írni a tárgyalás eredményét, ha egyebet semmit sem veszünk, már maga az, hogy mintája lévén, nem

felejtethet ki valamit, maga oly előny, a mi megérdemli, hogy foglalkozzunk a dologgal.

Különben is a legjobb csak egy lehet, hát kísértjük meg megalkotni azt.

Ezennel közlök egy formát, tessék, ha úgy tetszik, hozzászólni.

Jegyzőkönyv

melyet felvett N. N. . . . kir. közjegyző . . . községben 1899. február 21-ik napján az . . . ben 1898. november 10-én végrendelet hátrahagyása ^{mellett}_{nélkül} elhalt M. M. hagyatékának tárgyalásáról a . . . i kir. Járásbiróságnak . . . kelt számú megbízó végzése folytán.

Jelen voltak:

a bíróság részéről: a felek részéről:
a megjelentek nevei, meghatalmazotti, gyámi vagy képviselői minőségük és lakásuk.

A fenn megnevezett hagyatéki ügyben a tárgyalás a mai napra tüzetvé ki, a tárgyalás következőleg tartatott meg:

1. Mindenek előtt a képviselők beadják meghatalmazásaikat, a melyek ezen jegyzőkönyvhöz csatoltatnak és pedig:

S. N. ügyvéd M. R.-t képviseli, meghatalmazása 1). alatt csatoltatik. T. U. gondnok elmebeteg M. P.-t képviseli, jogosultsága az iratokban igazolva van.

S.b.

A felek személyazonosságukat idézvényük beadása által igazolták.

2. Felolvastatott a haláleset felvételi ív, a mely helyesen felvettnek jelentetik ki — (vagy kiigazittatik).

E szerint az örökhagyó után törvényes örökösödésre hivatvák:

a) M. N. törvényes gyermek, nagykoru lakik . . .

b) Az elhalt M. O. törvényes gyermeknek hátra maradt törvényes gyermekei:

aa.) . . .

bb.) . . . édes anyjok özvegy M. O. né szül. G. N. asszony gyámsága alatt, lakik . . .

3. Felolvastatott a végrendelet, a melyet a felek nem kifo-

gásolnák, e szerint végrendeletnél fogva örökösödésre hivatvák a törvényes örökösök és az örökhagyó özvegye. 1)

4. Felolvastatott a leltár, mely helyesen felvettnek jelentetik ki, és e szerint a hagyatéki áll:

A) Cselekvő állapot:

1. Ingóságokban . . .

2. Ingatlanokban. (Itt felsorolandók az ingatlanok telekkönyvi adatai.) 2)

a cselekvő állapot összege . . .

B) Szenvedő állapot . . . melyet levonva marad tiszta hagyatéki . . . azaz (betűvel kiírva.) 3)

5. Ebbe a pontba jön a Királyhágón tulaz örökösödési nyilatkozat; a Királyhágón innen pedig az a kifejezés használatos, hogy örökösökül jelentkeznek . . .

Itt tisztázható az örökösödési kérdés, t. i., hogy kik az örökösök törvénynél vagy végrendeletnél fogva. Valamint ebbe a pontba lehet felvenni a lemondásokat is.

6. Minthogy a fennebbiek szerint már tisztázva van az, hogy kik az örökösök, úgy szintén a hagyatéki vagyon: itt van helyén,

1) A törvény 55. §. 1. pontja alatt van említve a leltár megállapítása, és vannak, a kik úgy gondolják, hogy a jegyzőkönyvben is az első pontban a leltár, illetőleg a vagyon megállapítása kell, hogy tárgyalassék, igen, de ez csak a következetesség hátrányára történhetné így, mert mindaddig, míg a felek jogosultsága a hozzá szólásra igazolva, szóval míg a tárgyalás tényezőinek gyülekezete constituálva nincs, addig a dolog érdemében tárgyalni, határozni, megállapodni vagy vitába bocsátkozni következetlenség nélkül nem lehet.

2) Vannak, a kik csak azt mondják, hogy „a leltározott ingatlanok“ de a telekkönyvi adatokat a jegyzőkönyvben nem veszik be, igen, de ez nem helyes, habár a tárgyaló biztos szempontjából talán kényelmesebb is, mert hát a tárgyalási jegyzőkönyv egy oly egészet kell hogy képezzen, a melyből a legfőbb alkotó elemek egyike a vagyon pontos megjelölése nem hiányozhatik, már csak azért sem, mert például a tényleges osztály alkalmával nehezebb mindig a leltárban utána nézni, és visszas is az, hogy egy okmányban a szétszított részek meglegyenek és az egész, a melyből a részek lettek, hiányozzék.

3) Természetesen ez a fejezet a körülmények szerint változik, például, másképp alakul, ha a leltár kifogásoltatik, másképp ha nincs leltár, hanem a hagyaték átlaga bemondás alapján állapittatik meg, és ismét másképp, ha a vagyonból tulajdon, czímen például közszerzemény czímen igényeltetik valami, — megtörténhetik az is, hogy a hagyatéktárgyalás vagyon hiány czímen beszüntetendő, hanem azért mindezek a kérdések mind ezen pont alatt tisztázandók, vagy legalább a vitának későbbre leendő fenntartása mellett az ellentétes álláspontok kitüntetése mellett felsorolandók.

hog az özvegy esetleges közszerzeményi jogon fennálló igényét precizirozza, miután igényét már a leltározásnál bejelentette. És így leghelyesebb, hogy a közszerzeményi illetősége a házastársnak, ha egyezségileg lehetséges, már ebben a pontban megállapittassék, azért, hogy az örökösök közötti további tárgyalásnak már csak a valóságos hagyatékot képező vagyon képezhesse tárgyát.

7. Ezután következik az egyezés az osztály vagy az ellen-
tétes nyilatkozatok felvétele.

8. Felemlítése annak, hogy az egyezés megkísértett és ha az nem sikerült, az.

9. A közjegyzői díjak felszámítása és fizetés esetében annak nyugtázása.

10. Ha a hagyaték ingóságokból áll és az illeték 28 forintot meg nem halad, az illeték kiszabandó, illetőleg a felek felhívandók arra, hogy az illetéket bélyegjegyek felragasztása által rójják le.

B e f e j e z é s.

M e g j e g y z é s: Ha az ügy nagyon komplikált és a tárgyalási jegyzőkönyv nagy terjedelmű, akkor célszerű az egészet külön-külön névvel megjelölt szakaszokra felosztani, a szakaszokat római számokkal jelölni és azokban arab számú pontokat és betűs alpontokat használni, mert így az áttekintés és tájékozás könnyű lesz, ellenkező esetben csak zavarok és ismétlések fordulnak elő, a mi mindég a megérthetőség rovására megy.

Célszerű végre a jegyzőkönyv végén a bíróság részére intézendő kérelem alakjában az egész tárgyalás lényegét mintegy rekapitulálni, mert ez, ha pontos, a bíróság dolgát nagyon megkönnyíti. A közjegyzőnek soha sem szabad csak könnyedén úgy venni a dolgot, hogy a bírónak a feladata tanulmányozni az ügyet és a zavarosból kihalászni a lényegét, mert ez a mig egyfelől indokolatlan megterhelés a bírónak, naponta rosszabbul hangolja a bírót a közjegyzővel szemben és benne is csak egy kellemetlen akadályt láttat, a mely különben is nagy veszélyességgel járó pályája megfutásában őt gátolja. Mig ellenben a tiszta munka könnyíti a bíró nehézségeit és megérlelheti benne azt az általunk óhajtott meggyőződést, hogy a közjegyző a bírónak valóban segítsége.

S. R.

A közjegyzői levéltárak kiselejtezése.

Lapunk 6-ik számában e kérdéssel foglalkozó közlemény sürgeti a közjegyzői levéltárak kiselejtezését tárgyzó törvényhozási intézkedés kezdeményezését.

Teljesen osztom a nézetet, hogy a kérdés aktuális lévén, tovább már-már alig odázható el egy célravezető törvényhozási intézkedés, mely a közjegyzői okirattárak kiselejtezésének módját és rendszerét szabályozza.

Valamint általánosságban osztom a közleménynek a részletekre kiterjeszkedő tartalmát is; mert kétségen kívül az ebben megjelölt okiratok és könyvek azok, a melyek bizonyos időhatár után, a megsemmisítést, jogi érdek valószínű sérelme nélkül, leginkább megtűrjük.

A közlemény adatai tehát, a kérdésnek érdemi tárgyalásánál, mindenesetre értékesen felhasználhatók lesznek.

A dolog történeti multjára nézve azonban, legyen szabad nekem, mint a ki e kérdésnél némiképpen személyileg is érdekelve vagyok, egy rövid kiegészítő, vagy részben helyesbítő magyarázatot adnom.

A közjegyzői levéltárak kiselejtezésének kérdésével nem Országos Egyletünk, hanem kamaránk foglalkozott, és pedig ha jól emlékszem, még 1894-ik évben; a midőn a kamara Jeszenszky Danó t. kartársunkat bizta volt meg, egy tervezet elkészítésével. Tervezését aztán a kamara tárgyalás alá vette; azonban azt némely részletében még kibővitendőnek és különösen a külföldön már erre vonatkozólag létező intézménynek a tanulmányozását s ennek a mi viszonyainkhoz való alkalmazását is a tervezetbe fölveendőnek határozván, a kamara még 1895-ben, engem bizott volt meg, hogy a jelzett intenczióknak megfelelőleg, egy részletes, bizonyos rendszerbe foglalt s kellően megokolt tervezetet készítsék; a mi tárgyalás és végleges szövegezés után aztán, a magas Igazságügyi ministeriumhoz lett volna fölterjesztendő azzal a kérelemmel, hogy a kiselejtezés módja és rendszere, a kamara javaslatának fölhasználásával, törvény által szabályoztassék.

E megtisztelő megbízásnak még 1896. év elején eleget tettem, bemutatván munkálatomat a kamarának. Tudtommal azonban a kamara azóta sem e tervezettel, sem pedig magával a kérdéssel általában, nem foglalkozott.

Ha tehát a kérdés már tényleg aktuálissá vált s napirendre vétele kívánatos, úgy e munkálatom, mely ma is a kamara levéltárában pihen, ha egyébre nem is, de talán alkalmas lehetne, hogy a majdan újból fölveendő tárgyalásoknál adatul s illetve alapul szolgálhatna.

Kis-Kőrösön, 1899. márczius 20.

Jakab Géza, kir. közjegyző.

Egy kis védekezés.

Nagyrabecsülöm az ellenvéleményt, de csak akkor, ha meggyőző. Szerkesztő kartársammal „Érvényes-e a vak által, közjegyzőnek közjegyzői hitelesítésével kiállított magánokirat?” című közleményemre tett megjegyzései azonban, melyekkel megokolva azt a kijelentését, hogy a cikkemben foglaltakkal nem ért egyet, megvallom, nem győztek meg engem. Legyen szabad tehát, a szerkesztői megjegyzésekre észrevételeimet már csak azért is megtennem, hogy a kérdés tisztázódjék.

A „jogügylet” legtágabb fogalma: jogviszonyokra vonatkozó valamely cselekmény. Az én szerény felfogásom is az, hogy jogügylet alatt „nem csupán csak kétoldalu szerződést lehet érteni;” tehát egyoldalu akaratkijelentés is tartalmazhat jogügyletet, milyen teszem fel, a végrendelet is; — mindenesetre azonban, a „jogügylet” jogfogalma alá csak azok az írásos vagy szóbeli jogcselekmények sorolhatók, a melyeknek közvetlen célja: jogok megállapítása, megváltoztatása, módosítása vagy megszüntetése.

Állítom tehát újból is, hogy egy oly egyoldalu nyilatkozat, mint például egy meghatalmazás, egy egyszerű elismervény, vagy nyugtatvány, a „jogügylet” jogfogalma alá sorolható kategóriákba nem tartozik.

Ezzel fenntartom azt az állításomat is, hogy a 21. §. c) pontjában említett minden okirat alatt a törvény nem azt akarta érteni, hogy vakok általában csak közjegyzői okiratban állíthatják ki mindennemű egyoldalu nyilatkozataikat is; hanem csak arra terjed ki a törvény intézkedése, hogy a vakoknak jogügyletet tartalmazó minden olyan okiratai, a melyeknek célja az, hogy okirat által való bizonyítás eszközeiül felhasználathassanak, állítandók ki közjegyzői okiratba.

Megengedem, hogy a felfogások különbözősége, talán a törvénynek nem eléggé szabatos szerkesztésében is rejlik; mert hiszen szerkezeti fogyatkozásokkal, felületességgel és homálylyal törvényeinkben, sajnosan, sokszor találkozunk. Különösen tapasztalhatók ily hiányok egy nem szervi összefüggésben vagy nem egységesen szerkesztett törvénynél; mint a milyen egy kiegészítő vagy módosító intézkedéseket tartalmazó novella is. De még ha így lenne is, a czáfolat után sincs okom eltérni ama felfogásom helyességétől, hogy a törvény nem akarhatta kívánni, miszerint vakok, okirataikat — tárgyukra való tekintet és kivétel nélkül, csakis közjegyzői okiratokban állíthassák ki érvényesen.

És kérdem, vajjon miért koncedál t. szerkesztő kartársam csak annyit, hogy a vak által kiállított váltónyilatkozat egyedül az az okirat, melyhez az aláírásnak közjegyzői hitelesítése elégséges; állítván egyszersmind, hogy a 27. §. rendelkezése csakis erre az egyetlen esetre vonatkozik? Hát vajjon egy váltónyilatkozat, ha nem is fontosabb (bár szerintem igen), — de nem legalább annyira fontos jogcselekmény-e, mint egy nyugtatvány? És ha az előbbihez elég az aláírásnak közjegyzői hitelesítése, miért nem lenne ugyanez elégséges egy meghatalmazás, egy elismervény vagy nyugtatvány kiállításához is?

Azt feleli erre t. szerkesztő kartársam bizonyára, hogy azért, mivel a váltóra vonatkozó intézkedés a novella 24. §-ában kifejezetten ki van mondva. Nos igen, — ámde nem azért, mint a hogy ő ezt magyarázza, miszerint a novella 28. §-ának a vakok aláírásának hitelesítését tárgyazó rendelkezése, csak erre az egyetlen esetre lehetne alkalmazandó; hanem azért, mivel a 24. §., a 21. és 22. §§. intézkedései alól a váltókra nézve általában kivételt statuálván, csak magyarázatképpen teszi hozzá, hogy a vakok váltónyilatkozatai azonban a kivételek közé nem sorolandók, mivel ezeknek váltójogi hatályához az aláírásnak már közjegyzői hitelesítése szükséges.

Ennek benső indoka az, hogy a váltólevél közforgalmi papír lévén, ellene rendszerint nem emelhető érvényességi kifogás; hogy tehát e jellege egy vak által aláírt váltón is biztosítva legyen, szükséges annak kiállításánál a közhiteles személy közreműködése. Külső, alakszerűségi oka pedig az, hogy egy váltólevélnek a közforgalomban általában ismert és elfogadott alakja lévén, ez az

elfogadott alak nem tűrné meg azt, hogy a váltólevél közjegyzői okiratban s ennek alakjában állíttassék ki.

Teljességgel nem oszthatom tehát t. szerkesztő kartársamnak azt a magyarázatát, hogy a 27. §-nak a vakok aláírása vagy kézjegye hitelesítését tárgyzó intézkedése, csupán csak a váltónyilatkozatokra vonatkoznék; — és pedig annyival kevésbé, mivel ott nem váltónyilatkozatokról, hanem hitelesítendő okirato k r ó l van szó. Éppen nem lehet tehát alaptalan, az előző cikkemben fölvetett az a kérdés, hogy mire vonatkozik s miként alkalmazható a gyakorlatban a 27. §-nak a vakok aláírásának hitelesítését szabályozó intézkedése, ha nem úgy, hogy ők bizonyos minőségű és tárgy jogcselekményöket magánokiratban is kiállíthatják, mely azonban közjegyző által hitelesítendő.

Az a további érdemleges ellenvetése is van még t. szerkesztő kartársamnak, miszerint a törvény azt mondja, hogy ha a vak, általa kiállított okirattal akar bizonyítani, ezt csak közjegyzői okirattal teheti. Ez kétségtelenül és valóban így is van; ezt állítom én is, s olyat, a mi ezzel ellenkeznék, előbbi cikkemben sem mondtam egy szót sem; — ez tehát éppen nem ok arra, hogy t. szerkesztő kartársam velem egyet ne értsen.

De hát itt voltaképpen nem is ez, hanem az a kérdés, hogy a vak, az általa kiállított nyugtatóvánnyal maga a k a r e b i z o n y i t a n i, — vagyis egy reá vonatkozó vitássá vagy kifogásoltá tett jogot akar-e ezzel a maga javára érvényre emelni. — Szó sincs róla. — Kiállítván a nyugtatóványt s arra fölvevén az ellenértéket, a dolog reá nézve be van fejezve; ennek bizonyító eszközül való használatára neki többé szüksége nincs.

Legfeljebb, az értéket a nyugtatóvány ellenében kiszolgáló egyén részére képez amaz irat bizonyítékot arra, hogy ő, a nyugtatóvány kiállítójának az abban elismert értéket valóban kiszolgáltatta. No már aztán, hogy így — és erre is akarná értelmezni a törvény a közjegyzői okirattal való bizonyítást, azt t. szerkesztő kartársam ugyan nem lenne képes kimagyarázni sem a 21. §-ból, sem pedig a törvény egyéb intézkedéseiből.

T. szerkesztő kartársam, észrevételeinek egyik pontjában sajnálatomra még fogalomzavart is fedezek fel. Tévesnek állítja ugyanis a 21. §-ra vonatkozó azt a fejtegetésem, hogy szerintem milyen elv jut abban kifejezésre s megkorrigál engem akképpen, hogy az elvi kijelentés ama szakaszban nem az, a mit én mondok, hanem

az: hogy „okirat által való bizonyítás csak közjegyzői okirattal történhetik.“ Hát ezt nem osztom. Ez nem elv, ez csak egy meghatározott módszer, a mely szerint, a taxative elsorolt esetekben, az okirat bizonyításra alkalmas módon, kiállítandó.*)

Maga az elv azonban az, a mint előző cikkemben röviden ki is fejeztem, hogy a feleknek szabadságában áll ott felsorolt jogügyleteiket, ha tetszik, magánokiratban is kiállítani, ámde ők lássák, ha nem közjegyzői okiratban állítván ki, szükség esetén nem használhatják azt célravezető bizonyító eszközül.

Tartoztam eme kijelentésekkel felfogásom és állításaim megvédelmezésére; s most még csak azt óhajtanám, ha más kartársam is hozzászólna e most már valóban vitás kérdéshez.

J. G.

A győri kir. ítélőtáblának 6-ik számú polgári döntvénye.

Határozat.

Olyan kötvény alapján, melyben az adós a kölcsöntőkére nézve ennek jelzálogos biztosítását megengedi, de egyuttal kamat fejében ingatlannak haszonélvezetét engedi át a hitelezőnek, a zálogjognak a tőke erejéig való bekebelezése vagy előjegyzése elrendelhető.

*) Én mindig úgy tudtam, hogy ha valakinek azt mondjuk: „te fogalomzavarban szenvedsz“ az azt teszi parlamenti nyelven, hogy: butácska vagy barátom, de miután cikkíró kartársam magánlevelében meggyőződött arról, hogy ez a kifejezése semmivel sem több vagy kevesebb, mint ha azt mondjuk, hogy „tévedtél“ vagy „félreértettél“ nem élek adott felhatalmazásával és meghagyom cikkében a „fogalomzavar“ kifejezését, de azért sajnálattal kijelentem, hogy cikkek a fogalomzavaromból nem segítettek ki, mert én most sem tudom magamnak megmagyarázni, hogy ha ebben a mondatban, hogy

„a kiállítandó okirat szükségképpen csak akkor foglalandó közjegyzői okiratba, ha annak célja az, hogy az ügyletkötésen kívül álló, tehát harmadik személyekkel szemben bizonyítékul szolgáljon“,

elv jut kifejezésre,

akkor ebben a mondatban, hogy

„okirat által való bizonyítás csak közjegyzői okirattal történhetik,“

miért nincs elv kifejezve?

és nem értem, hogy ha az utóbbi mondat módszer, akkor az előbbi miért nem az?

Szerk.

(Vonatkozással a pozsonyi kir. ítélőtáblának a határozattárba felvett 10. számú polgári határozatára és a 2/1899. polgári kir. ítélőtáblai szám alatt eldöntött ügyben felmerült jogkérdésre.)

Indokok: Az ősiségi nyiltparancs 19. §-a jogérvényteleneknek nyilvánítja ugyan azokat a zálogszerződéseket, a melyekben az adós a hitelezőnek kamat fejében valamely ingatlannak haszonélvezetét engedi át,

de nem nyilvánítja egyuttal jogérvénytelennek magát — az ilyen zálogszerződéssel kapcsolatos, — kölcsönügyletet.

A jog szabályai szerint a kölcsönszerződés nemcsak a zálogszerződéstől különböző más ügylet,

hanem a kölcsönszerződés, mint főszerződés érvényességére és hatályosságára nézve független és a vele szemben mellékszerződést képező zálogszerződéstől:

az első érvényében fennállhat akkor is, ha a zálogszerződés érvénytelen és csak a zálogszerződés az, a melynek érvényessége a főszerződés érvényességétől függ.

Hogy az ősiségi nyiltparancsban a törvényhozó a „zálogszerződések“ szót csak magára a mellékszerződésre szorító értelemben akarta és akarhatta használni, — kitűnik az ősiségi nyiltparancs keletkezésének történetéből.

Ez, — mint a bevezetése ki is fejezi, — az osztrák polgári törvénykönyvet életbe léptető s előkészítő intézkedés jellegével bír,

s a régibb magyar jognak csak olyan jogintézményeit akarta megszüntetni, a melyek az osztrák polgári törvénykönyv rendszerével és jogintézményével ellentétben állanak.

Megkellett tehát szüntetnie az osztrák polgári törvénykönyv jelzálogrendszerével való ellentétessége miatt a régibb magyar jogban kifejlődött azt a zálogszerződést, a mely szerint a hitelező a zálogul lekötött ingatlant, mint kézi zálogot birtokba és haszonélvezetbe kapja,

de nem lehetett célzata az, hogy a kölcsönszerződést érvénytelennek nyilvánítsa pusztán tilos zálogos szerződéssel való kapcsolata alapján, midőn maga az osztrák polgári törvénykönyv is arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kölcsönszerződés jogérvényessége független a zálog mint mellékszerződés érvényességétől (oszt. polg. tkv. 1371., 1372. §§-ai.)

Még kevésbé lehet a kölcsönügylet a telekkönyvi rendelet és az osztrák polgári törvénykönyv rendszerének szempontjából

érvénytelen akkor, ha a szerződő felek a kölcsönügylet fő tárgyára nézve a telekkönyvi rendelet és az osztrák polgári törvénykönyv rendszeréhez alkalmazkodva, jelzálogszerződést is kötöttek és ezzel maguk kifejezték, hogy a kölcsön fő tárgyára vonatkozó szerződéstől és hogy az ingatlan birtokát és haszonvételét a hitelező nem tőkekövetelésének biztosítására, hanem csak kamat fejében, ennek biztosítására kapja.

Az, hogy a hitelező, ha a kamat fejében átengedett ingatlan birtoklásától és haszonvételétől elesik, esetleg a kölcsönszerződés felbontását követelheti.

A bekeblezés, esetleg előjegyzés megengedhetőségének kérdésére nézve döntő befolyást nem gyakorolhat.

Mert az ügylet felbonthatóságának fogalma más, mint az ügylet érvénytelen voltának fogalma;

s a telekkönyvi rendelet 69. §-a csak a nyilván érvénytelen jogalapon nyugvó követelésekről kiállított okiratokra tiltja bekeblezésnek vagy előjegyzésnek megadását,

de nem arra az esetre is, ha az okirat felbontható ügyletet foglal magában, a melynél a felbontásra vonatkozó jognak igénybe vétele végre is szerződők akaratától és fellépésétől függ, a fel sikeres támadásáig pedig a jogügylet hatályos, érvényes.

Kelt Győrött a kir. ítélőtáblának 1899. évi február hó 4-ik napján tartott teljes ülésében.

Hitelesítette a győri kir. ítélőtáblának 1899. évi február hó 18-ik napján tartott teljes ülése.

*

Ez a döntvény is egy birói tévedés és pedig nem is a legkisebbek közül való, a jövőre való kihatásában pedig kiszámíthatlan hátrányokat okoz vagy okozhat.

Téves pedig azért, mert a mikor az ősiségi nyiltparancs 19. §. érvénytelennek kimondott zálogszerződésekről beszél, akkor azokat nem a 48 előtti jog szerint itéli meg, hanem a mai álláspontra helyezkedik és azt mondja, hogy az egy mostani kölcsönszerződés, a melynél a hitelügylet a fő-, a zálogügylet pedig a mellékszerződés.

Mielőtt tovább mennénk és a döntvény többi tévedését fölmlitenénk, szükséges, hogy tisztába jöjjünk azon zálogszerződések természetével, a melyeknek érvénytelenségét az ősiségi nyiltparancs 19. §-a kimondotta.

A mint azt minden jogász tudja, 48 előtt az ingatlan nem volt soha az egyes ember tulajdona, hanem a családé, azt az egyes ember soha el nem idegeníthette örökre, a tulajdon mindig a családé maradt.

Az élet azonban az ingatlanok forgalmát akkor is megkövetelte és pedig nemcsak azért, hogy az ingatlan birtokosa adósságot csinálhasson, hanem más egyéb, úgy mint most is szükséges és hasznos okokból.

Ezen szükség kielégítésére voltak érvényben azok a zálogszerződések, a melyeket a 19. §. jövőre érvényteleneknek nyilvánít.

Azaz, azok a szerződések az akkori birtokszerzésnek módjai voltak. Azokkal a szerződésekkel az akkori földtulajdonos — a ki különben sohasem volt egyéb birtokosnál, nem is nevezték más-ként — ugyanazon jogokat egész terjedelmében ruházta át a zálogtartóra, a melyekkel az ingatlan iránt ő birt és az új birtokos a zálogszerződés alapján, ha ő a birtokba bevezetve (introdukálva) lett, éppen oly jogokat élvezett, mint a milyenekkel az ingatlanra nézve az előbbi birtokos, a zálogbaadó rendelkezett. Még abban sem volt különbség, hogy a zálogba vevőnek birtoka ideiglenes volt, mert hát a zálogbaadó sem volt örökös, a mennyiben az örökös tulajdonos a család volt.

Van még egy figyelemreméltó körülmény ezen szerződések tekintetében és ez az a nagy különbség, hogy míg a szóban forgó zálogszerződésekben foglalt — a hogy akkor nevezték: zálogsumma — rendesen megfelelt az ingatlanok akkori értékének, szóval az a vételár helyét pótolta és a mennyiben adás-vevésről akkor szó nem volt, ez volt maga a mostani vételár.

Hogy ez így volt és nem másképp, bizonyítja az a körülmény, hogy akkora volt a zálogsumma, hogy annak kamatja egyenlő értékű legyen a zálogos jószág jövedelmével. Kivételek lehettek akkor is, de az általános gyakorlat ez volt; de nem is lehetett más, mert akkor a törvény a transzakciónak ezt a módját mint uzsoraüzletet tekintette volna és meg nem engedte volna.

Mindezekből tehát kitűnik, hogy mikor ezen a 19. §-ban említett zálogszerződésekéről van szó, nem lehet a kölcsönszerződésről mint fő- és a zálogszerződésről mint mellékszerződésről beszélni. Ha lehet ezeknél a szerződéseknek fő- és mellékrészeiről beszélni, akkor bizonyára inkább lehet mellékrésznek tekinteni a kölcsönt, mint a zálogbaadást.

Téves lévén a kiindulási pont, téves minden arra fektetett következtetés is;

és így nem áll az, hogy a 19. §. „nem nyilvánítja jogérvénytelennek magát az ilyen zálogszerződéssel kapcsolatos kölcsönügyletet“;

igenis érvénytelennek mondja azt is, mert hát a kettő oly szoros kapcsolatban, de nem is kapcsolatban, hanem a kettő oly egy egészet képez, hogy azt elválasztani nem is lehet. Nem kölcsön az, hanem a birtoklásnak az ára, éppen olyan, mint ma a vételár, a mit senkinek sem jut ma eszébe különválasztva tekinteni, a vásárszerződésben és fő- és mellékszerződésről beszélni.

Ha a törvény egy szerződést érvénytelennek deklarál, akkor minden azon szerződésre vonatkozó megállapodás is érvénytelen, a mi azt teszi, hogy úgy tekintendő, mintha létre sem jött volna, azaz ebben az esetben mintha az ingatlan zálogba nem adatott volna és a kölcsön szintén nem adatott volna. A miből foly az a következtetés, hogy mindkét fél követelheti az előbbi állapotba való visszahelyezést.

Nem lehet olyan általános kifejezéssel eldönteni, hogy

„a jog szabályai szerint a kölcsönszerződés nemcsak a zálogszerződéstől különböző más ügylet“,

„hanem a kölcsönszerződés, mint főszerződés érvényességére és hatályosságára nézve független és a vele szemben mellékszerződést képező zálogszerződéstől“;

„az első érvényben fennállhat akkor is, ha a zálogszerződés érvénytelen és csak a zálogszerződés az, a melynek érvényessége a főszerződés érvényességétől függ“.

Melyek azok a „jogszabályok“, a melyekre a döntvény hivatkozik?

A 48 előtti törvények? — azok nem lehetnek, mert azok a 19. §-ban említett zálogszerződést mint főszerződést ismerik, a fennebb elmondottak szerint.

A 48 utániak? — szintén nem lehetnek, mert olyanok, a melyek a kötelmi jogot szabályoznák, nem léteznek.

Tehát ismételve kérdem, hogy melyek lehetnek azok a „jogszabályok“? minthogy „a birói gyakorlat, mely folytonosan az osztrák jogot alkalmazza“, szintén nem lehet az a „jogszabály“, mert hát az ilyen zálogszerződést nem ismer.

Különben ezen a jog szabályaira tett hivatkozás aligha fejez ki többet, mint a mennyit kifejezett azon hires „logika örök törvényé“-re lett hivatkozás. Annyival kevésbé fejezhet ki többet, mert a mint látszik, maga a döntvény is csak frázisnak használja, mert már a további indokolásban tételes törvényekre hivatkozik.

Egy bírói ítéletnek tulajdonképpen mindig csak tételes jogra és annak §§-aira volna szabad hivatkozni, ha nincs olyan §, amely az esetre alkalmazható lenne, akkor az analógiát veheti segélyül, ha az se lehetséges, akkor nincs egyéb hátra, minthogy nem hivatkozik semmire és ítéletének alapja saját bölcsességében rejlik és annak minőségéhez képest fényeskedik, de „a jog szabályaira“ hivatkozni a mennyire kényelmes, épp annyira önkényes is.

Általános „jog“ nem létezik, tehát annak szabályai sincsenek.

Lehet az „jog“ minálunk, a mi nem „jog“ másutt és viszont.

Éppen ezért egy ily hivatkozás éppen semmit sem jelent.

Nem is lehet azért foglalkozni ezen érveléssel, mert nem tudható, hogy mely jog szabályait értette a döntvény, a mikor azokra hivatkozott, hanem a mikor ítéletét az osztrák ált. polg. törvénykönyv 1371., 1372. §-aival kívánja megerősíteni, akkor már tételes törvényre hivatkozik és ekkor már lehet bírálat tárgyává tenni ezen ítéletet az osztrák polg. törvénykönyv szempontjából.

A mit az indokolás az ősiségi nyiltparancs keletkezésének históriájáról beszél, az épp oly önkényes, mint indokolatlan. A bevezetése ugyanis „nem fejezi ki azt“, hogy az ősiségi nyiltparancs „az osztrák polgári törvénykönyvet életbeléptető s előkészítő intézkedés jellegével bírna.“ Mert a bevezetésben ezek állanak: „átláttuk azon hátrányokat, melyek ezen korona-országokra nézve „a fekvő javakhoz tulajdonjog szerzését és gyakorlását, továbbá ezen javak terhelését és **elzálogosítását** tárgyzó eddigi törvényes rendeletekből és intézményekből, főképp pedig az elvileg már megszüntetett ősiségi jogviszonyaiból keletkeznek“ stb.

És csak ezután említi fel, hogy:

„Ezen tekinteteket megfontolván és az általános polgári törvénykönyvnek birodalmunk főnebb kijelölt részeiben behozatalával egybefüggőleg . . . következőket rendeljük“:

Hogy valamely törvény előkészítő jellegűnek mondható

legyen, legalább annyi szükséges, hogy keletkezésének időpontja megelőzze azt a törvényt, a mire nézve annak előkészítő jellege állittatik.

Jelen esetben mind az ősiségi nyiltparancs, mind az osztrák ált. polgári törvénykönyvet életbeléptető nyiltparancs keltezve vannak Bécsből, 1852. november 29-ről, tehát ugyanazon egy nap keletkeztek és az első 38. §. értelmében hatályba lépett 1853. május 1-én, a második I. cikke szerint az osztrák polgári törvénykönyv szintén ugyanazon napon.

Az ősiségi nyiltparancs megszüntetett bizonyos törvényeket és törvényes rendeleteket, az osztrák polgári törvénykönyvet pedig más nyiltparancs léptette életbe, mely nyiltparancscsal az ősiségi nyiltparancscsal hatályon kívül helyezett törvények helyébe más törvény hozatott be.

Ép úgy önkényes és a hivatkozott törvényszakasszal nem igazolható az indokolásnak az a része, mely azt mondja hogy:

„nem lehetett célzata az, hogy a kölcsön szerződést érvénytelennek nyilvánítsa pusztán tilos zálogos szerződéssel való kapcsolata alapján, midőn maga az osztrák polgári törvénykönyv is arra az álláspontra helyezkedik, hogy a kölcsön szerződés jogérvényessége független a zálog mint mellék szerződés érvényességétől“ (osztrák polgári törvénykönyv 1371. 1372. szakaszai.)

Előtte teljesen érthetetlen, hogy ezt az állítást mikép lehet az 1371., 1372. §§-kal igazolni akarni, de mikép lehet a kettőt egymással összefüggésbe is hozni?

Hisz az 1371. §-ban ez áll:

„A zálog és kölcsön-szerződés természetével ellenkező minden feltételek és mellék szerződések érvénytelenek

ebből azonban nem következhetik az, a mit az indokolás mond, hogy tudniillik a kölcsön szerződés jogérvényessége független a zálog mint mellék szerződés érvényességétől.

az sem következik ebből a §-ból, hogy a kölcsön szerződés lenne a fő és a zálogszerződés a mellék szerződés

mert ezen §. semmi egyebet nem mond mint azt, hogy mily feltételek és mely mellék szerződések érvénytelenek.

Az 1372. §-ban pedig ezek állanak:

„Abbeli mellékszerződésnek, hogy a hitelezőt az elzálogosított dolog haszonélvezete illesse, jogi hatálya nincsen“

ebből szintén nem következtethető az, a mit az indokolás mond — mert ez is csak bizonyos mellékszerződést mond — hatálytalannak.

Az indokolás azt mondja továbbá, hogy miután a felek jelzálog szerződést is kötöttek, ezzel maguk kifejezték, hogy a kölcsön fő tárgyaira vonatkozó ügyletet elkülönítik a kamatra mint járulékra vonatkozó szerződéstől és mind ebből az következnek, hogy a kölcsönügyletre vonatkozó szerződés volna az érvényes főügylet és a kamatra vonatkozó az érvénytelen mellékügylet.

Tehát ebből az indokolásból az következik, hogy ha a felek jelzálog szerződést is nem kötöttek volna, akkor a kölcsön fő tárgyaira vonatkozó ügyletet nem különítették volna el a kamatra mint járulékra vonatkozó szerződéstől?

És az következik, hogy ekkor a szerződés egészen érvénytelen lett volna?

Az indokolásnak nem támadható meg az az állítása, hogy

„az ügylet felbonthatóságának fogalma más, mint az ügylet érvénytelen voltának fogalma.“

Ez teljesen igaz, de az már aztán megint teljesen önkényes felfogás, hogy jelen esetben nem érvénytelen, hanem felbontható ügyletről lenne szó.

Miért lenne ez az ügylet nem érvénytelen, hanem felbontható? és miért mondja az indokolás, hogy a hitelező követelheti a szerződés felbontását, ha a kamat fejében átengedett ingatlan birtoklásától és haszonvételétől eszik?

Az következik ebből, hogy az adós nem követelhetné a felbontását a szerződésnek?

Elismerem, hogy ezeknek a kérdéseknek az eldöntése a legfőbb momentum a jelen ügy elbírálásánál; ugyanis, ha a szerződés nem érvénytelen, akkor mint csak felbontható lehetne bekebelezés tárgya és akkor lehetne fő- és mellék-szerződésről beszélni.

Mielőtt azonban tovább mennék, óhajtanám tisztába hozni azt a kérdést, hogy mely szerződések érvénytelenek és melyek csak felbonthatók?

Véleményem szerint érvénytelenek azok a szerződések, a melyeket mint olyanokat a törvény megjelöl: például az osztrák polgári törvénykönyv érvénytelennek jelöl meg szerződéseket a 879., 991., 993., 996., 998., 1056., 1174., 1196., 1208., 1229., 1270—1273., 1291., 1371., 1372. stb. §§-ában.

Ezeket a szerződéseket nem kell felbontás czimén perelni, egyszerűen nem kell teljesíteni, mert azok egyiket sem kötelezik. Ha pedig azok effektuáltak, akkor a bíróság nem fogja azok felbontását vagy még csak semmis voltát sem ítéletileg kimondani, hanem felperesi kívánságra elfogja rendelni az előbbi állapotba való visszahelyezést és pedig vagy tartozatlan fizetés teljesítése czimén, vagy pedig azon okból, hogy senki a más kárával nem gazdagodhatik.

És pedig azért, mert azok a szerződések már keletkezésükkor érvénytelenek, semmiesek voltak és azok jogok szerzésére nem voltak alkalmasak, következésképp azok alapján jogok nem is szereztettek és e miatt a két fél közötti jogviszony nem változott, nem változhatott meg.

Felbontható pedig bármely érvényes szerződés is, ha a felbontásra a törvényes ok megvan. Lehet valamely szerződés teljesen érvényes és lehet az ma felbonthatatlan és mégis megtörténhetik, hogy holnap felbonthatóvá válik.

Például egy bérleti szerződés időre szólván, arra az időre teljesen érvényes és még is mindkét részről felbontható (osztrák polgári törvénykönyv 1117., 1118., 1120. §§.) felbonthatók a társasági szerződések is bizonyos körülmények között (osztrák polgári törvénykönyv 1210., 1211. §§.) stb.

Azt hiszem, hogy az előadottakból nem következtethetünk egyebet mint azt, hogy a kérdés tárgyát képező szerződés azok közé tartozik, a melyek érvénytelenek és nem azok közé, a melyek önmagokban érvényesek ugyan, hanem bizonyos okokból felbonthatók.

Éppen azért azt hiszem, hogy a telekkönyvi hatóságnak volt igaza, a mikor a telekkönyvi r. t. 69. §-a alapján a szerződést, érvénytelen jogalapon nyugvó követelésről kiállított okiratnak tekintette és a zálogjog bekebelezését teljesíteni megtagadta,

mert hát nem áll meg az indokolásnak az a tétel sem, hogy a kérdésben levő „okirat felbontható ügyletet foglal magában, a melynél a felbontásra vonatkozó jognak igénybevétele végre is a szerződők akaratától és fellépésétől függ, a fel sikeres támadásáig pedig a jogügylet hatályos és érvényes.“

KÖZJEGYZŐK LAPJA

Szerkeszti SCHILLING RUDOLF, budapesti kir. közjegyző.

KIADJA A MAGYARORSZÁGI KIRÁLYI KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE.

Előfizetési ár: egész évre 5 frt,
fél évre 3 frt.

Megjelenik
havonként 2-szer

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Váci-körút 19.

TARTALOM: A nyugdíjintézet kérdéséhez. *Divéky Agost*, kir. közjegyző, Alsó-Kubin. — Végrendeletek kezelése. — A calaisi közjegyzői iroda értéke. — Az 1894. XVI. t.-cz. 94. szakasza. *Adler Vilmos*, kir. közjegyzői helyettes. — Kiterjed-e az örökbefogadási szerződés hatálya az örökbe fogadott leszármazóira? *Dr. Szily Ferencz*, kir. közjegyzői helyettes. — „Lendületes Gondolatok“.

A nyugdíj-intézet kérdéséhez.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

A „Közjegyzők Lapja“ 6. sz. tett felhívásra „a nyugdíj-intézet“ kérdésében, nézetemnek a következőkben adok kifejezést:

1-ször a nyugdíjintézet életbeléptetésének okvetlen szükségességét látom és kár, sokaknak kipótolhatlan veszteség, hogy az 24 év óta még nem létesülhetett; pedig, ha minden közjegyző ki-neveztetésének évében a nyugdíj-alapra p. o. 200 frttal s utána következő éveken át 100 frttal hozzájárul, már ma kamatok nélkül is egy fél milliomos alaptőke állhatna fenn, melynek jövedelme, tekintettel arra, hogy minden közjegyző állását minél tovább megtartani iparkodik, így csak kivétel néhány perczentje juthatna nyugdíjhoz, s azt is aligha soká élvezné — elegendő lett volna a gyakran sanyaruságba jutó özvegyek és árvák felsegélyezésére, s nézetem szerint inkább a közjegyzők özvegyei és árváira birna a nyugdíj áldásos kihatással, midőn a jövedelmi források kiapadnak.

Magam is többször fürkésztem annak okát, hogy miért akadt meg az évek előtt megindított ez ügybeni mozgalom, holott a Királyhágón-tuli kartársak s a budapesti kamara, illetve a közjegyzők országos egylete is külön-külön javaslattal állott elő, s mindkettő elejtetett nézeteltérés és calculus meg nem állapítha-

Es pedig nem áll meg ez a tétel azért, mert tételes törvény, a nyiltparancs 19. §. mondja ki érvénytelennek a szóban forgó zálog és nem kölcsönszerződést.

Tehát érvénytelen és nem felbontható szerződésről van szó. Mindezekért tehát a „hitelező sem követelheti a szerződés felbon-tását, hanem vissza követelheti az érvénytelen szerződés alapján kölcsön adott pénzét.“

Ugy gondolom, hogy a fennebbiek elmondása legalább is kétséssé teszi a döntvény álláspontját, azonban nem hagyhatom említés nélkül azokat a veszélyeket, a melyeket jövőre az magá-ban rejt.

Maga a döntvény konkludál annyit, hogy a szerződés a mellékszerződés érvénytelen volta miatt felbontható.

Kérdem tehát, hogy egy főbb bíróság miért akarja lehetővé tenni érvénytelen (szerinte felbontható) szerződések létrehoza-talát?

Miért akar rendszeresíteni oly jogviszonyokat, a melyek leg-alább is nem tiszták?

Miért akarja kötelezni a telekkönyvi hatóságokat arra, hogy bekeblezzenek előre látott érvénytelen (felbontható) szer-ződéseket?

Miért engedi ezen zálogjog szerzési lehetőség kilátásá-val felbátorítani a tiltott kamatok szedését, szóval az uzsora-tizletet?

Hisz hogy ha az uzsorás látja, hogy a bíróság a zálog-szerződést úgy minősíti, hogy annak a fő része a kölcsön szerző-dés és a kamatok iránti a mellékszerződés és hogy ha tudja, hogy a főszerződése érvényes még zálogjog szerzésére is, akkor csak rövid idő kérdése, hogy az uzsorás tőke erre a spekuláció-ra veti magát és rövid időn tele lesz az ország ezzel a spekuláció-val és a bíróságok el lesznek halmozva oly perekkel, a melyeknek alapjai bekeblezéssel sanctionált érvénytelen (felbontható) zálogos szerződések.

Mindezek pedig a királyi közjegyzőket is érdeklik, mert most már e döntvény után az eddig érvénytelennek ismert szerződések csak felbonthatókká deklaráltatván, nem tagadhatják meg oly ügy-leteknél közreműködni. a melyeket eddig a törvény és csaknem 50 éves gyakorlat érvényteleneknek ismert.